

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ НАУКИ І ОСВІТИ У ВНЗ

Горб О. О., доцент кафедри екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування, к.с.-г.н.,
доцент, Тараненко А. О., старший викладач кафедри землеробства і агрохімії, к.с.-г.н.

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується невідповідним розвитком процесу європейської інтеграції на основі модернізації освітньої діяльності у контексті міжнародних вимог. У сучасному світі роль вищої освіти полягає, в першу чергу, у розвитку конкурентоздатного та динамічного інформаційного суспільства, яке спроможне впливати на стабільне економічне зростання [3]. Тому виникає необхідність спрямовувати навчальний процес на вирішення існуючих проблем регіонального соціально-економічного розвитку на основі розроблення ситуаційних вправ, які ґрунтуються на реальних економічних показниках розвитку регіону. Якість освіти в Україні значною мірою регулюється стандартами вищої освіти, при розробці яких враховуються процеси створення єдиного освітнього простору в Європі [1].

Аналіз досвіду освітніх систем багатьох європейських країн свідчить, що одним з шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами є орієнтація навчальних програм на комплексний підхід до інтеграції освіти та створення ефективних механізмів його запровадження. Цей підхід передбачає: організацію програм студентської та викладацької мобільностей, виробничих та ознайомчих практик за кордоном, проведення спільних науково-дослідних програм, стажування у зарубіжних університетах, організація курсів і літніх шкіл, розробка і впровадження у навчальний процес міжнародних програм і курсів, інтенсивне вивчення іноземних мов, впровадження системи дистанційного навчання, використання інноваційних інформаційних і педагогічних технологій у навчальному процесі. Дослідницьке навчання або «Навчання через дослідження» - один із сучасних підходів підготовки фахівців у вищій школі, що може забезпечити формування дослідницьких умінь та навичок [2].

Для України найбільш показовим є досвід Польщі щодо оптимізації навчальних планів та програм, змішаного фінансування діяльності, активної грашової роботи (столичний Варшавський університет у 2012 р. вийшов на 7-е місце в ЄС за кількістю залучених грантів), а також інтенсивна кооперація з університетами держав-лідерів. Цій країні вдалося ще на початку 90-х років ХХ ст., вдало провівши реформи шокової терапії, створити змішану систему фінансування університетів.

Отже, реформування та розвиток вищої освіти в Україні можливі лише за умов розробки та використання інновацій в навчальному процесі під час оволодіння студентами системою сучасних наукових знань, наповнення навчальних програм результатами вітчизняних й зарубіжних наукових і дидактичних досліджень та широкого впровадження науково-дослідних розробок у навчальний процес, залучення міжнародного ресурсу у дослідницьку, викладацьку та адміністративну діяльність вищих навчальних закладів. Результатом цього стане з

безпечення відповідної якості освіти, підвищення рейтингу навчального закладу, залучення нових проектів, поліпшення інфраструктури ВНЗ.

Прозорість системи заохочення та мотивації інноваційної діяльності науково-педагогічних кадрів, надання економічних і соціальних гарантій, підвищення їх соціального статусу та престижу, поліпшення умов для професійного вдосконалення та творчості забезпечить інтенсивний розвиток міжнародної інфраструктури вищої освіти в Україні.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>
2. Васютинська Л. А. Формування регіональної складової при плануванні освітнього процесу / Л. А. Васютинська // Проблеми та шляхи забезпечення якості економічної освіти в умовах євроінтеграції (матеріали науково-методичної конференції). – Одеса, ОНЕУ 2015. – С. 34.
3. Шендер А. Р. Оцінювання регіональних ринків освітніх послуг у сфері вищої освіти в умовах активного впливу зовнішнього середовища / А. Р. Шендер // Регіональна економіка. – 2013. – №3. – С. 199–210.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД «СТАНДАРТИ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ»

Костенко О. М., проректор з науково-педагогічної роботи, професор кафедри безпеки життєдіяльності, д.т.н., професор

Українська система забезпечення якості йде корінням в радянське минуле, коли контроль над якістю освіти здійснювався адміністративно-командними методами. Це логічно, тому що споживачем послуг освіти в тій системі була держава. Європейська система освіти – навпаки, формувалася в умовах природного вибору, коли вимоги до якості освіти висувалися безпосередніми споживачами освітніх послуг – галузями, роботодавцями, студентами. І сьогодні для нас є актуальним пошук можливих шляхів підвищення якості вищої освіти та впровадження виконання статті 16. закону України про вищу освіту, де система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

- 1) системи забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);
- 2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти;
- 3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Тобто концептуальний підхід до забезпечення якості вищої освіти в Україні відтепер заснований на основі європейського досвіду згідно зі «Стандартами

і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» [1] і тому ми повинні знати ці спільні орієнтири.

Ключова мета «Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти» (ESG) – сприяти спільному розумінню забезпечення якості навчання і викладання, незважаючи на кордони та вимоги усіх стейкхолдерів. Стандарти відігравали і відіграватимуть важливу роль у розвитку національних та інституційних систем забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (EHEA) та у транскордонній співпраці.

Термін «стейкхолдери» охоплює всіх учасників (суб'єктів) у межах закладу, включаючи студентів і персонал, а також зовнішніх стейкхолдерів, таких як працевластувачі та зовнішні партнери закладу.

ESG – це набір стандартів і рекомендацій для внутрішніх і зовнішніх систем забезпечення якості у вищій освіті. ESG не є стандартами якості, чи приписами щодо того, як необхідно втілювати процеси забезпечення якості, але вони надають напрями, охоплюючи аспекти, які є вирішальними для успішного забезпечення якості та навчальних середовищ у вищій освіті.

ESG зосереджені на забезпеченні якості стосовно навчання і викладання у вищій освіті, включаючи навчальне середовище та відповідні зв'язки з дослідженнями та інноваціями. Вища освіта спрямована на досягнення багатьох цілей, включаючи підготовку студентів до активного громадянства, до їх майбутньої кар'єри (наприклад, сприяючи розвитку їх здатності до працевлаштування), підтримку їх особистого розвитку, створення широкої бази передових знань і стимулювання досліджень та інновацій.

Таким чином, стейкхолдери, які надають пріоритет різним цілям, можуть по-різному ставитися до якості у вищій освіті, і забезпечення якості повинно враховувати ці різноманітні погляди. Якість, хоч її і складно визначити, є здебільшого результатом взаємодії між викладачами, студентами та навчальним середовищем закладу.

В основі всієї діяльності щодо забезпечення якості лежать дві споріднені цілі: *підзвітність і покращення*. Узяті разом, вони створюють довіру до діяльності закладу вищої освіти. Успішно запроваджена система забезпечення якості надаватиме інформацію, що засвідчує заклад вищої освіти та громадськість у належній якості діяльності закладу (підзвітність) та надаватиме поради і рекомендації щодо того, як можна покращити те, що заклад робить (покращення). Таким чином, забезпечення та покращення якості є взаємопов'язаними і вони можуть сприяти розвитку культури якості, яку сприйматимуть усі: від студентів і академічних працівників до керівництва й адміністрації закладу.

ESG мають такі цілі:

- вони встановлюють спільні рамки щодо систем забезпечення якості для навчання і викладання на європейському, національному та інституційному рівні;
- вони підтримують взаємну довіру, таким чином сприяючи визнанню та мобільності у межах та поза національних кордонів;
- вони надають інформацію щодо забезпечення якості у EHEA.

Ці цілі створюють каркас, всередині якого різні заклади, агентства і країни можуть різними шляхами використовувати і втілювати ESG. З цих причин ESG повинні діяти на обґрунтовано узагальненому рівні, що уможливить їх застосування до всіх форм надання вищої освіти.

ESG ґрунтуються на таких чотирьох принципах забезпечення якості у EHEA:

- заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість вищої освіти, що надається;
- забезпечення якості відповідає різноманітності систем вищої освіти, закладів вищої освіти, програм і студентів;
- забезпечення якості сприяє розвитку культури якості;
- забезпечення якості враховує потреби та очікування студентів, усіх інших стейкхолдерів та суспільства.

Стандарти щодо забезпечення якості поділяються на три частини і взаємопов'язані за своєю сутністю і разом формують основу Європейської рамки забезпечення якості:

1. Внутрішнє забезпечення якості.
2. Зовнішнє забезпечення якості.
3. Агентства забезпечення якості.

Стандарти та рекомендації щодо внутрішнього забезпечення якості:

Політика щодо забезпечення якості. Заклади повинні виробити політику щодо забезпечення якості, яка є публічною і складає частину їх стратегічного менеджменту. Внутрішні стейкхолдери повинні розробляти і втілювати цю політику через відповідні структури і процеси, залучаючи до цього зовнішніх стейкхолдерів

Розроблення і затвердження програм. Заклади повинні реалізовувати процеси розроблення і затвердження своїх програм. Програми слід розробляти таким чином, щоб вони відповідали визначенням для них цілям, включаючи заплановані результати навчання. Необхідно чітко визначити й озвучити кваліфікації, отримані внаслідок навчання за програмою; вони повинні відповідати певному рівню національної рамки кваліфікацій для вищої освіти, а отже й Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

Студентоцентроване навчання, викладання та оцінювання. Заклади повинні забезпечити реалізацію програм таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання студентів відображало цей підхід.

Зарахування, досягнення, визнання та атестація студентів. Заклади повинні послідовно застосовувати визначені наперед та опубліковані інструкції, що охоплюють усі стадії «життєвого циклу» студента, наприклад, зарахування, досягнення, визнання та атестацію.

Викладацький персонал. Заклади повинні переконатись у компетентності своїх викладачів. Вони повинні застосовувати чесні і прозорі процеси щодо прийняття на роботу та розвитку персоналу.

Навчальні ресурси і підтримка студентів. Заклади повинні мати відповідне фінансування для навчальної та викладацької діяльності, забезпечуючи адекватні та легкодоступні навчальні ресурси і підтримку студентів.

Інформаційний менеджмент. Заклади повинні забезпечити збір, аналіз і використання відповідної інформації для ефективного управління своїми програмами та іншою діяльністю.

Публічна інформація. Заклади повинні публікувати зрозумілу, точну, об'єктивну, своєчасну та легкодоступну інформацію про свою діяльність, включаючи програми.

Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм. Заклади повинні проводити моніторинг і періодичний перегляд програм, щоб гарантувати, що вони досягають встановлених для них цілей і відповідають потребам студентів і суспільства. Ці перегляди повинні вести до безперервного вдосконалення програм. Про будь-які дії, заплановані або вжиті як результат перегляду, слід інформувати всі зацікавлені сторони.

Циклічне зовнішнє забезпечення якості. Заклади повинні проходити зовнішнє забезпечення якості відповідно до ESG на циклічній основі.

Стандарти та рекомендації щодо зовнішнього забезпечення якості:

Урахування внутрішнього забезпечення якості. Зовнішнє забезпечення якості повинно ґрунтуватися на ефективності процесів внутрішнього забезпечення якості.

Розроблення методологій, що відповідають меті. Зовнішнє оцінювання якості слід визначати і розробляти таким чином, щоб забезпечити його відповідність досягненню цілей і завдань, встановлених для нього, водночас враховуючи відповідні нормативні положення. До його розроблення і безперервного вдосконалення слід залучати стейкхолдерів.

Процеси запровадження. Процеси зовнішнього забезпечення якості повинні бути надійними, корисними, наперед визначеними, послідовно запроваджуваними і опублікованими. Вони включають:

- самооцінювання або його еквівалент;
- зовнішнє оцінювання, яке зазвичай включає відвідування закладу;
- звіт за результатами зовнішнього оцінювання;
- послідовні подальші дії за результатами оцінювання.

Незалежні (зовнішні) експерти. Зовнішнє забезпечення якості повинні виконуватися групою незалежних (зовнішніх) експертів, яка включає представника (представників) від студентів.

Критерії для результатів. Будь-які висновки або судження, зроблені на основі результатів зовнішнього забезпечення якості, повинні ґрунтуватися на зрозумілих та опублікованих критеріях, які послідовно застосовуються, незалежно від того, чи призводить процес до прийняття офіційного рішення.

Звітність. Повні експертні звіти повинні публікуватися, вони мають бути зрозумілими і доступними для академічної спільноти, зовнішніх партнерів і інших зацікавлених осіб. Якщо агентство приймає будь-яке офіційне рішення на основі цих звітів, рішення слід опублікувати разом зі звітом.

Скарги та апеляції. Процеси розгляду скарг та апеляцій слід чітко визначити як частину моделі процесів зовнішнього забезпечення якості та повідомити про них заклади.

Стандарти і рекомендації щодо агентств забезпечення якості:

Діяльність, політика і процеси щодо забезпечення якості. Агентства повинні проводити діяльність щодо забезпечення якості на регулярній основі. Вони повинні мати чіткі і зрозумілі цілі, що складають частину їх публічно доступної місії. Це повинно визначати щоденну роботу агентства. Агентства повинні забезпечувати залучення стейкхолдерів до свого управління і діяльності.

Офіційний статус. Агентства повинні мати офіційний юридичний статус та бути офіційно визнаними компетентними органами влади як агентства забезпечення якості.

Незалежність. Агентства повинні бути незалежними та діяти автономно. Вони повинні повністю відповідати за свою роботу та її результати без впливу третіх сторін.

Тематичний аналіз. Агентства повинні регулярно публікувати звіти, що описують і аналізують загальні висновки їх діяльності щодо зовнішнього забезпечення якості.

Ресурси. Агентства повинні мати адекватні та належні ресурси, як людські, так і фінансові, для виконання цієї роботи.

Внутрішнє забезпечення якості і професійна поведінка. Агентства повинні запровадити процеси для внутрішнього забезпечення якості стосовно визначення, забезпечення та поглиблення якості та доброчесності своєї діяльності.

Циклічна зовнішня перевірка агентств. Агентства повинні проходити зовнішню перевірку принаймні раз на п'ять років, щоб продемонструвати відповідність до ESG.

Запровадження в Україні Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти має на меті продемонструвати імплементацію в Україні політики, процедур та інструментів зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти з використанням прикладів впровадження кращих європейських практик у цій сфері на основі виконаної оцінки накопиченого досвіду[2] їх застосування.

Список використаних джерел

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с.
2. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг, дослідж. : аналіз, звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики»; кер. авт. кол. Т. В. Фініков. – К.: Таксон, 2012. – 54 с. – Бібліогр.: с.50-53.